

เรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทพระแม่ของปวงชนชาวไทย...สู่การอนุรักษ์ป่า

พระบารมีปกเกล้า

● ดร.สุทิน ลิ้มยะชาติ

ท่านผู้อ่านที่เคารพครับ เพื่อเป็นการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ในเรื่องการตอบแทนคุณแผ่นดิน และเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อเวทิตาต่อผืนแผ่นดินไทยให้มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ชั่วลูกชั่วหลาน โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ ในวันนี้ ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้ผมขอนำเรียนทุกท่านเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ที่มีต่อพลกนิกรชาวไทย ในด้านการอนุรักษ์ป่า โดยได้รับความสนับสนุนด้านข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ดังนี้ครับ

พระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พระราชทานแก่บุคคลคณะต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2535 ความตอนหนึ่งว่า

“...เราเรียกแผ่นดินนี้ว่าแผ่นดินแม่ เพราะแผ่นดินนี้เป็นที่ เกิด และเลี้ยงดูคนไทยมากกว่า 700 ปี ควรที่เราทั้งหลาย จะบำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้ ถ้าเรามัวแต่ตัดดวงผลประโยชน์จากผืนดิน... สักวันหนึ่งแผ่นดินแม่คงตายจากเราไป โดยไม่มีวันหวนกลับคืนมา คงเหลือไว้ซึ่งพื้นดินที่แห้งแล้ง สิ้นสภาพจากการเป็นดินที่ไร้วิญญาณไร้ความหมายใดๆ ต่อชีวิตบนผืนโลก ขณะนี้เรายังมีเวลา

และโอกาสที่จะฟื้นฟูรักษาแผ่นดินแม่...”

ตลอดระยะเวลาที่ทรงงาน สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากพระราชปณิธานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่สะท้อนผ่านกระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2525 ความตอนหนึ่งว่า

“...พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า ป่าที่ถวายความจงรักภักดีต่อฉัน...” และด้วยทรงตระหนักถึงสภาพปัญหา ดังกล่าวและจากพระประสงค์ที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเวลานาน ทำให้ทรงเข้าพระราชหฤทัยและทรงรู้ซึ่งถึงปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี

จากพระอัจฉริยภาพอันเลิศล้ำที่ทรงเห็นถึงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ที่ต้องเกื้อกูลอาศัยซึ่งกันและกัน และด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทรงศึกษาและพระราชทานพระราชดำริในการพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมาอุดมสมบูรณ์ดังแนวพระราชดำริในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ดังนี้

พระราชดำริในเรื่องการอนุรักษ์ป่า จะต้องพัฒนาก่อน เนื่องจากคนที่อยู่อาศัยรอบๆ ป่า ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

มีอาชีพทำการเกษตรและเก็บของป่าเพื่อการดำรงชีวิต หากเขาบุกรุกป่า เอาที่ดินมาทำการเกษตร ตัดไม้ทำลายป่าเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและหาของป่าเพื่อการหาเลี้ยงชีพ จนเป็นเหตุให้ป่าทุดโทรม สัตว์ป่าถูกทำลาย สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถทรงมุ่งพัฒนาและสร้างจิตสำนึกแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่รอบๆ พื้นที่ป่าให้รักป่า

รักสัตว์ป่า และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานกับ พันโทณรงค์เดช นันทโพธิเดช เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2526 ความตอนหนึ่งว่า

“...จะอนุรักษ์ป่าภูเขาให้มีสภาพที่สมบูรณ์และมีสัตว์ป่าตามธรรมชาติไว้ จำเป็นจะต้องพัฒนาคนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง หรือเส้นทางสู่ป่าภูเขาให้มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ โดยวิถีทางการศึกษาที่พัฒนาความรู้ความคิด ทักษะและทัศนคติของคน...”

แนวพระราชดำริในการส่งเสริมให้คนอยู่กับป่าได้ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริไว้ให้ราษฎรมีถือปฏิบัติ ดังนี้ คือ

ประการแรก การจัดระเบียบชุมชนโดยจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินให้เป็นสัดส่วน เพื่อให้ราษฎรมีที่ทำกินเพียงพอไม่บุกรุกป่า

ประการที่สอง การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต

ประการที่สาม การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร

ประการที่สี่ การปลูกป่าเพิ่มเติมในพื้นที่เสื่อมโทรม

พร้อมกันนี้ ยังได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำเป็นตัวอย่างในโครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้พื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติสะเมิง ที่อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

แนวพระราชดำริในเรื่องปารักษ์น้ำ
รักษ์แผ่นดิน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ส่งเสริมให้ราษฎรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องป่าไม้ว่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และได้ทรงเสนอแนะแนวทางเพาะปลูกพืชโดยไม่ต้องบุกรุกทำลายป่า รวมทั้งทรงสร้างจิตสำนึกและสนับสนุนให้ราษฎรในพื้นที่เกิดความรู้สึกหวงแหนในทรัพยากรป่าไม้ ดังตัวอย่างโครงการพัฒนาป่าไม้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สวนป่าสิริกิติ์ อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

แนวพระราชดำริในการสร้างคนปกป้องป่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชโอรสที่ทรงมีพระราชประสงค์เพื่อให้รางวัลกับราษฎรหรืออาสาสมัครพิทักษ์ป่า โครงการ “ธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปกป้องดูแลรักษาป่า ซึ่งเป็นการเสริมแรงด้านจิตใจมากกว่าการใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ราษฎรตระหนักถึงความสำคัญของป่าและรักษาป่าด้วยใจ ทั้งนี้ แนวพระราชโอรสในเรื่องดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ครั้งแรกที่บ้านถ่อนอกอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอำนาจเจริญ ทำให้ราษฎรจากหมู่บ้านรอบๆ ป่าต้นน้ำลำธารเขายเกิดกำลังใจและช่วยกันพิทักษ์ป่าไม้ ซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติไว้ให้ลูกหลานในอนาคต ได้ครอบครองพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล

แนวพระราชดำริในการคืนชีวิตสู่ธรรมชาติ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและพระเมตตาที่ทรงมีต่อทุกชีวิตภายใต้ร่มพระบารมี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงให้ศึกษาสำรวจรวบรวมพันธุ์สัตว์หายาก แล้วนำมาขยายพันธุ์ให้มีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่ธรรมชาติ เพื่อนำไปปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ นำมาซึ่งความสมดุลกับธรรมชาติ ดังเช่น การที่ทรงปล่อยช้างให้เป็นอิสระกลับคืนสู่ป่า หรือการพระราชทานเกาะมันใน ซึ่งเป็นทรัพย์สิ้นส่วนพระองค์ให้เป็นโครงการดำเนินการ

โครงการสมเด็จพระอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล และการที่ทรงมีพระราชดำริให้ตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเพื่อการอนุรักษ์ในภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งการพระราชทานพระราชดำริให้ศึกษาความหลากหลายและนิเวศวิทยาของหิ้งห้อย เพื่อสร้างความสมดุลให้ธรรมชาติด้วย

แนวพระราชดำริในเรื่องการสร้างป่าชายเลนให้สัตว์น้ำ ด้วยทรงเห็นถึงความสำคัญของป่าชายเลนและทรงเกรงว่าจะถูกทำลายไปมากกว่านี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงพระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแนวพระราชโอรสต่างๆ มาใช้ในการปกป้องและฟื้นฟูป่าชายเลนให้อุดมสมบูรณ์และคงอยู่คู่ชายทะเลไทย ดังตัวอย่างที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนที่โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกระบี่ และได้พระราชทานธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิตให้กับราษฎรบ้านทุ่งสง จังหวัดกระบี่ และบ้านบางพัฒนาจังหวัดพังงาเป็นต้น

แนวพระราชดำริในเรื่องการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับท้องทะเล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้ตั้งสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแล้วปล่อยลงสู่ทะเลให้ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือโครงการวางปะการังเทียมและการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่พสกนิกรในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและอนุรักษ์สัตว์น้ำได้ ดังเช่นตัวอย่างโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาสที่ประสบความสำเร็จด้วยดี

ท่านผู้อ่านที่เคารพครับ พวกเราในฐานะพสกนิกรที่ได้เกิดมาใต้ร่มพระบารมีของพระองค์ จึงควรตอบแทนพระคุณของแผ่นดิน ศึกษาพระราชกรณียกิจและดำเนินตามรอยพระยุคลบาท ร่วมกันศึกษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอันรวมถึงทรัพยากรป่าไม้ให้อุดมสมบูรณ์สืบต่อไปถึงชั่วลูกชั่วหลาน ตราบนานเท่านานเทอญ